

Nr 11.*Utlåtande i anledning av väckt motion om översyn och modernisering av näringsfrihetsförordningen m. m.*

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 328, vilken behandlats av andra lagutskottet, ha herrar *Björck* och *Weiland* hemställt, »att riksdagen må besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en utredning jämte allmän översyn och modernisering av gällande förordning angående näringsfriheten och hithörande författningar måtte vidtagas snarast och att Kungl. Maj:t för riksdagen framlägger de förslag, som härav kunna föranledas».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Kungl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, näringsfrihetsförordningen, undanröjde vid sin tillkomst i huvudsak det system av näringsregleringar, som tidigare förhärskat. I förordningen fastslås näringsfrihetens princip genom stadgandet i dess § 1 att varje svensk man eller kvinna är berättigad »att i stad eller å landet idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering; att till utrikes ort utföra eller därifrån införa samt inrikes orter emellan fortskaffa varor, ävensom att reda i skepp för såväl inrikes som utrikes fart».

Denna allmänna näringsfrihet gäller emellertid endast, som det vidare heter i nämnda paragraf, »med de undantag och inskränkningar samt under de villkor i övrigt», som upptagas i förordningens följande bestämmelser. De åsyftade förbehållen äro av skilda slag. Sålunda fordras enligt § 2 för rättigheten att idka grosshandel eller försälja varor i bod eller bedriva näringsverksamhet av vissa andra slag såsom villkor att råda över sig och sin egendom. I § 3 sägs att »den, som har kronouppbörd om händer, eller är allmän åklagare, eller såsom tjänsteman eller betjänt vid tullverket anställd, äger icke idka handelsrörelse, så länge han i tjänst är». Enligt § 4 är gift kvinna, som med mannen sammanlever, oförhindrad att idka handel eller annat näringsyrke, såvida mannen sådant tillåter och ikläder sig ansvarighet för de förbindelser, hon i och för rörelsen kan komma att ingå; dock må handelsrörelse ej idkas av den, vars man enligt § 3 ej äger idka sådan rörelse. Andra undantag från den i § 1 stadgade näringsfriheten förekomma bland annat i § 8. I denna paragraf uppräknas en rad verksamhetsgrenar, å vilka § 1 icke äger tillämpning utan för vilka regler i särskilda författningar gälla. Såsom exempel kunna nämnas tillverkning och försäljning av krut, handel med gifter, apoteksrörelse, tillverkning, införsel eller försäljning av guld-

silver- och platinavaror samt handel med skrot eller lump. Slutligen må bland inskränkningarna i den allmänna näringsfriheten nämnas de i förordningen givna reglerna beträffande rätt att idka gårdfarihandel och att företaga s. k. realisation, d. v. s. tillfällig försäljning av varulager å annan ort än den, där handlanden driver sin fasta handelsrörelse. I fråga om dessa verksamhetsformer är i stor utsträckning föreskriven skyldighet att söka myndighets tillstånd. Beträffande gårdfarihandel stadgas i § 8 mom. 4 bland annat, att gift kvinna, som med mannen sammanlever, må, utan hinder därav att hon står under mannens målsmanskap, kunna i den ordning, som i det momentet sägs, tillåtas att idka gårdfarihandel samt vara biträde därvid, såvida mannen sådant tillåter och i övrigt de föreskrifter iakttagas, som i § 4 äro stadgade.

I näringsfrihetsförordningen givas vidare särskilda regler beträffande utlännings rätt till näringsutövning. I detta hänseende gäller bland annat, att det skall bero på särskild prövning av Kungl. Maj:t eller i vissa fall av överståthållarämbetet eller länsstyrelse, om utlänning må idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering här i riket.

Bland övriga stadganden i näringsfrihetsförordningen kunna nämnas vissa numera aldrig tillämpade bestämmelser om förening av näringsidkare samt om handelsbetjante och arbetare i fabrik, hantverk eller annan hantering.

Näringsfrihetsförordningen har vid åtskilliga tillfällen ändrats. Dessa ändringar ha emellertid icke varit av mera genomgripande natur. I två avseenden, nämligen i fråga om rätten till gårdfarihandel och realisation, ha de inneburit beskränningar av näringsfriheten. Vid upprepade tillfällen ha vidare från olika håll väckts ändringsförslag, vilka icke lett till resultat. Till väsentlig del ha dessa förslag gått ut på inskränkningar i näringsfriheten.

Jämväl i andra författningar än näringsfrihetsförordningen ha lagfästs modifikationer i näringsfriheten, som av skilda skäl ansetts vara motiverade. Även bortsett från kristidslagstiftningen äro dessa modifikationer synnerligen talrika. Sålunda må nämnas gällande ordnings- och hälsovårdsföreskrifter, de kompetensföreskrifter som uppställas för utövande av vissa yrken, regler om koncessionstvång beträffande olika slag av verksamhet m. m.

Genom beslut den 1 november 1946 har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för handelsdepartementet att tillkalla en utredningsman att verkställa utredning om en revision av näringslagstiftningen och avgiva förslag i ämnet. I direktiven för utredningen, som benämnas *näringsrättsutredningen*, har dåvarande chefen för handelsdepartementet, statsrådet Myrdal, anfört bland annat följande:

Det återstår emellertid att till systematisk omprövning upptaga de legala begränsningarna av näringsfriheten. För detta ändamål synes en utredning böra komma till stånd. Lämpligen bör utredningen verkställas av en särskild utredningsman. Tydligt är att många av de legala inskränkningarna äro så starkt motiverade av speciella förhållanden att någon undersökning av deras

berättigande ej behöver företagas. Det är exempelvis uppenbarligen nödvändigt att samhället anordnar särskild kontroll beträffande de näringsidkare, som handskas med gifter eller sprängämnen. I åtskilliga fall kan dock en mera grundlig prövning vara påkallad för att utröna både om inskränkningen är nödvändig och om den är lämpligt utformad. Vid undersökningarna bör icke förbises den möjligheten, att vissa legala inskränkningar gjort det möjligt för enskilda grupper att hämma konkurrensen på ett sätt som lagstiftaren icke avsett.

Beträffande särskilt näringsfrihetsförordningen gäller att en revision torde vara erforderlig även ur formella synpunkter. Utvecklingen synes nämligen ha medfört, att flera av förordningens bestämmelser icke mer komma till användning, under det att andra endast efter omtolkning kunna tillämpas på nuvarande förhållanden. Vissa föreskrifter äro också delvis av så svävande natur, att det stundom råder tvekan om deras rätta innebörd.

Bland de spörsmål, som synas böra upptagas till övervägande, hör vidare frågan om utlänningars näringsrätt. Den svenska lagstiftningen på detta område kännetecknas av inskränkningar, som torde vara mera omfattande än vad motsvarande legala inskränkningar i flera andra länder äro, i varje fall om man ser till tiden mellan de båda världskrigen. Det kan ifrågasättas, om icke dessa restriktioner i stor utsträckning böra uppmjukas och mildras. Ur allmänna synpunkter synes det vara till gagn att onödiga hinder icke läggas för dugliga utlänningars verksamhet här i landet.

Med hänsyn till att utredningen kommer att avse ett betydande antal författningar, som beröra flera skilda problemställningar, synes densamma delvis böra vara av enbart förberedande natur. Dess uppgift skall i främsta rummet vara att kartlägga behovet att för vinnande av ökad näringsfrihet undanröja eller omforma sådana legala begränsningar, vilka icke fylla något väsentligt syfte eller vilka äro mera ingripande än som kan anses nödvändigt. I fråga om näringsfrihetsförordningens bestämmelser bör utredningen dock syfta till en fullständig revision och utredningsmannen bör framlägga utformat författningsförslag. Även i övrigt bör emellertid utredningsmannen utarbeta direkta författningsförslag, därest i vissa fall ändringar i gällande föreskrifter framstå som särskilt starkt påkallade och icke förutsätta mera tidskrävande undersökningar.

Utskottet. Såsom motionärerna framhållit torde näringsfrihetsförordningen, som med vissa förändringar gäller sedan mer än åttiofem år tillbaka, vara i stort behov av översyn och omarbetning. Härför talar främst den utveckling på näringslivets och övriga områden, som ägt rum sedan förordningens tillkomst. Flera bestämmelser i förordningen kunna svårigen tillämpas på nuvarande förhållanden och andra bestämmelser komma alls icke mera till användning.

Av det ovan anförda framgår emellertid, att näringsrättsutredningen, som tillkallats enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 november 1946, fått i uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag rörande en revision av näringslagstiftningen. I direktiven för utredningen betonas särskilt, att i fråga om näringsfrihetsförordningens bestämmelser utredningen bör syfta till en fullständig revision och framläggande av utformat författningsförslag. Någon framställning till Kungl. Maj:t i anledning av motionen är därför icke erforderlig.

Andra lagutskottets utlåtande nr 11.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motion, I: 328, icke måtte föranleda någon
riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 februari 1950.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Hallagård, Wistrand,
Nils Elowsson, Wahlund*, Nerman och Weiland;

från andra kammaren: fru Sandström, herrar Nilsson i Göteborg,
Hagård, Carlsson i Bakeröd, Andersson i Alfredshem, Huss*, Jansson i Hälle-
fors och Jönsson i Lund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.